

המקבל שרה מחבירו פרק תשיעי בבא מציעא

שכיר בזמנו נשבע ונטול - ב"ב כל הגשבעין (שבושות דף מה: ושם ד"ה מחור) מפרש לא שנו אלא ששכרו בעדים אבל שכרו שלא בעדים מחור שיכול לומר לא שכרתיך מעולם יכול לומר שכרתיך ונתתי לך שכרך חימה דהיינו נאמן בזמנו דהא מפרש בגמ' דטעמא דשכיר נשבע משום דבעה"כ טרוד

קבא א מ"ו פ"ח מהל' שכירות הלכה ו עיין בשבטות ובמזרי' מהמ ופ"ט מהל' טעמ' הלכה כ סתם לאון קפא טעמ' הי' ס"י טע ס"א:
טעמ' א:
קבו ב מ"ו סס ה"ו מ טעמ' סס טע"ו ה: *ה'ל' (ד' ק"א) סס' ד' ע"ב*
ב"ב כ"ד ע"א ו' ע"ב
ב"ב כ"ד ע"א ו' ע"ב
ב"ב כ"ד ע"א ו' ע"ב

שכיר בזמנו נשבע ונטול וכו': *שכיר אמאי תקינו ליה רבנן למשחבע ושקיל? אמר רב יהודה אמר שמואל הלכת' גדולה שנו כאן הני הלכתא ניהו הני תקנות ניהו' אלא אמר רב יהודה אמר שמואל תקנות גדולות שנו כאן, גדולות בכלל דאיבא קטנות: אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קטנות שנו כאן: שבועה דבעל הבית היא ועקרוה רבנן לשבועה דבעל הבית ושדויה אשכיר משום כדו חייו דשכיר, וכמשום כדו חייו דשכיר מפסדנא ליה לבעל הבית: בעל הבית גופיה ניהא ליה דמשחבע שכיר ושקיל כי היכי דליחגרו ליה פועלים, ושכיר גופיה ניהא ליה דמשחבע בעל הבית ויפקע כי היכי דליחגרוהו? בעל הבית על כרחיה אגר, שכיר נמי בעל כרחיה איחגרו? אלא בעל הבית טרוד בפועלים הוא, אי הכי ניתב ליה בלא שבועה? כדו להפי' דעתו של בעל הבית, וניתב ליה בעדי' שריחא להו מילתא, וניתב ליה מעיקרא? שניהם רוצים בהקפא, אי הכי אפי' קצץ נמי אלמא תניא *דאומן אמר שתי' קציצת לך ודלה אומר לא קציצתי לך אלא אתה המציא מחבירו עלו בראיה? קציצת ודאי מידבר דכירי ליה אינשי, אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אמרה תנן *עבר זמנו אינו נשבע ונטול - חוקה אין בעל הבית עובר משום בל תלין? ודאי אמרת בעל הבית טרוד בפועלו הוא? הני מילי מקמיה דלימטייה זמן חיוביה אבל

שבויה משום דבעה"כ טרוד, אחר איני יודע מדפרין בגמ' אי הכי יתייב ליה בלא שבועה וא"כ מה מועיל מנו דלילו לומר איני יודע לא הוה מהני שום מנו והוה חייב דהוה ליה כאומר הלוימי ואיני יודע אם פרעתיך דחייב כדחתן בהגזול בתרא (ב"ק דף ק"ח) וביצמות בפרק האשה שהלכה (דף ק"ד) משמע נמי ללא מהני מנו כבי האי גזולא דלמר אינה נאמנת לומר מה בעלי במלחמה משום דלמררה בדדמי לה ואינה יודעת בבירור שמת ולא מהני לה מנו דלי בעינא חמרה מה על מטהו:
מבלל דליכא קטנות - אפי' דבפרק האולה (ט"ו) אמרינן תקנה גדולה התקינו שהיו מפרשין שמוטתיה בגישין וכן בהגזול קמח (ב"ק דף ק"ב) תקנה גדולה התקינו שאם יצילנה יתירה על הקצין כו' לא פריך אלא הא דקאמר שט כאן דמשמע ולא במקום אחר: **תקנות** קטנות - הא דנקט לשון רבים משום דקאף אכל הגזול דנשבעין ונטולין בפרק כל הגשבעין (שבושות דף מד:) דשכיר ונגזל ונחבל וסכננדו חשוד על השבועה וחטונו על פנקסו וקרי להו קטנות משום דעקרו לשבועה ממקומה וקצויה לשכננדו שהיא נשבע ונטול והגמירא לא הולכיה לפרש טעם כולם אלא טעמא דשכיר: חוקה אמר ר' יהודה"ה ואמר דשכיר אינו נשבע אלא במורה מקל' ובכופר הכל מי מייחייב בעל הבית שבועה דלורייתא ומאי קאמר דשקילה רבנן מבעל הבית ו"ל דלמורה במקל' קאמר דשקילה מבעל הבית ואפי' היאך דכופר הכל טפי הוה לן לחיוביה בעל הבית שעליו לשלם. שהרי אם מודה מקל' הוא נשבע ולפי שהיתה ראויה להיות על בעל הבית קאמר דשקילה: **מרוך** בפועלו הוא - וחסד כמו איני יודע דחייב אפי' סופר הכל כדחתן בהגזול בתרא (ב"ק דף ק"ח) הלוימי ואיני יודע אם פרעתי לך חייב ולא פליג בין אפי' לו פועלים הרבה בין אינו לו:

זמנו נשבע ונטול וכו': *שכיר אמאי תקינו ליה רבנן למשחבע ושקיל? אמר רב יהודה אמר שמואל הלכת' גדולה שנו כאן הני הלכתא ניהו הני תקנות ניהו' אלא אמר רב יהודה אמר שמואל תקנות גדולות שנו כאן, גדולות בכלל דאיבא קטנות: אלא אמר רב נחמן אמר שמואל תקנות קטנות שנו כאן: שבועה דבעל הבית היא ועקרוה רבנן לשבועה דבעל הבית ושדויה אשכיר משום כדו חייו דשכיר, וכמשום כדו חייו דשכיר מפסדנא ליה לבעל הבית: בעל הבית גופיה ניהא ליה דמשחבע שכיר ושקיל כי היכי דליחגרו ליה פועלים, ושכיר גופיה ניהא ליה דמשחבע בעל הבית ויפקע כי היכי דליחגרוהו? בעל הבית על כרחיה אגר, שכיר נמי בעל כרחיה איחגרו? אלא בעל הבית טרוד בפועלים הוא, אי הכי ניתב ליה בלא שבועה? כדו להפי' דעתו של בעל הבית, וניתב ליה בעדי' שריחא להו מילתא, וניתב ליה מעיקרא? שניהם רוצים בהקפא, אי הכי אפי' קצץ נמי אלמא תניא *דאומן אמר שתי' קציצת לך ודלה אומר לא קציצתי לך אלא אתה המציא מחבירו עלו בראיה? קציצת ודאי מידבר דכירי ליה אינשי, אי הכי אפי' עבר זמנו נמי אמרה תנן *עבר זמנו אינו נשבע ונטול - חוקה אין בעל הבית עובר משום בל תלין? ודאי אמרת בעל הבית טרוד בפועלו הוא? הני מילי מקמיה דלימטייה זמן חיוביה אבל

[הולא יתום כ"ז]

אי הכי יתייב ליה בלא שבועה ואפי' מאי פריך וכו' לעולם יסבח פעמים שאומר בעל הבית אמת ולכן לא ראו לתקן שיכול בלא שבועה הדע דאי חסוב בודאי שכן אמאי פטר ר' יהודה כופר הכל אלא ודאי חסדא בעלמא דהיישנין שמה שכן ולהכי פטר ר' יהודה בכופר הכל דליכא שבועה דלורייתא אבעל הבית דלא חשבינן ליה לבעה"כ כאומר איני יודע כי רגילות הוא שידע יפה אבל כשהוא מקל' חסדא חסדא שכה כי פעמים שהוא שוכח מחמת שהוא טרוד בפועלו וישבע לשקר לפי שסבר שפרע וה"ל לרבנן דלא מחוקקין ליה בודאי שכה ו"ל דגראח לגמ' דלח"ק מחוקקין ליה בודאי שכה ואומר איני יודע מדמחייב בכופר הכל שאם לא היתה אלא חסדא בעלמא אמאי שקיל שכיר אפי' בשבועה כיון דליכא למימר דבעה"כ יודע יפה שפרע אלא ודאי דחשיב ליה כאומר איני יודע ומשני להפי' דעוה של בעה"כ לפי שסבר בדמחו בבירור שפרע אבל בהלוימי ואיני יודע אם פרעתיך אינו נריך שבועה דלא שייך *הספק כיון שהוא מודה שאינו יודע אם פרע: **וניתיב** ליה בעדים - פי' נתקן שלא יתן לו אלא בעדים ואם יפרע בלא עדים אינו דלפסיד אלפסיה ולא נגזרך להפי' דעוה דכל כמה שנוכל לתקן שלא ישבע על חנם יש לתקן וכן יתייב ליה מעיקרא פריך דנתקן אם לא יקח שכרו מתחלה שיפסיד קודם שנתקן שבועה על חנם: **אי** הכי אפי' קצץ נמי - ואל"ת והא קלילה היא כאומר איני יודע אם הלוימי דפטר ל"ג ור' יוחנן דלמרי (ל"ג דף ז"ג) מנה לי בידך והלה אומר איני יודע פטור ו"ל דהכא שמודה מקל' י' לחייבו דהוה כחמשין ידענא וחמשי' לא ידענא (שם נה:) ואל"ת לוקי כגון שאותה אחת שמודה כבר פרע דהשאה הוי כופר הכל ו"ל דניחא ליה לטעי' קלילה מידבר דכירי שהוא מחורץ גם לרב הגזל רוב יהודה ועוד אפי' ל"ג ור' יוחנן נחא ליה לשנוי הכי כדי לאוקמי בכל ענין אפי' לא פרע אותה אחת שמודה ועוד דהפסד משמע שלא פרע דומיא דמילתיה דר' יהודה: **שתיים** קללת לי כו' - המול' מחבירו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע בעה"כ ויפסיד אומן דבלא שבועה אינו יכול להסטר כיון שמודה במקל' והכי מפרש לה בהדיא ברש"י כל הגשבעין (שבושות דף ט"ו) ואל"ת דהכא קתני המול' מחבירו עליו הראיה ובחוקת הבתים (ב"ב מה: ושם ד"ה מהה) תניא דבקלילה נמי נשבע ונטול ו"ל דבריש כל הגשבעין פריך כי האי גזולא ומשני דהך ברייתא חזקה בתים ר' יהודה היא: **קציצת** מידבר דכירי אינשי - לא מני לשנוי דהכא משום הכי אינו שכיר נשבע ונטול משום דלורייתא כששכרו שלא בעדים דאי איכא עדים נחוי' עדים מאי קאמרי כמה קצץ דהכי פריך ב"ב חוקת הבתים (שם דף מה:) בהלכה דלמרי דהא ש"י איירי כשי' עדים דומיא דרישא דקתני עדים בזמנו נשבע ונטול דמורי לה רב ושמואל ששכרו בעדים כדלמרי"ה הנה בשבועות(דף ט"ז מה:) דהדין וה"ל סיפא איירי בשכרו בעדים ולא שמעו הקלילה או שמעו ושכחו ובחוקת הבתים דפריך רבא לאבי דלמר אי לא ראה אפי' דליכא עדים יש לאומן חוקה ואי ראה אפי' דליכא עדים אין לו חוקה מהנתן טעוה לאומן ואומר שתי' קללת לי ובעל הבית אומר לא קללתי לך אלא אחת כל זמן שהטלית ביד אומן על בעה"כ להביא ראיה ואי דליכא עדים יחוי' מאי קאמרי אלא לאו דליכא עדים ואפי' דראה אומן נאמן ההם לא הוה מני למימר דליכא עדים וכוון ששכחו או לא שמעו הקלילה דל"כ אף לדידיה תקף דכיון דמשמע ליה דלורייתא בכל ענין אפילו בראה אי מיירי נמי דליכא עדים אמאי נאמן אומן דבאיכא עדים וראה לכולי עלמא אין לו חוקה כדחתן במתני' ורבא דקאמר אלא לאו דליכא עדים (ולא ראה) איט אומר בן אלא כדו שלא יקשה לו למה טרעה להעמידו אף בראה ואבי דמשני ליה לא דליכא עדים ולא ראה הוי מני לאוקמה בדאיכא עדים ולא ראה אומן שפא קללתי אלא משום דכדא רבא חשודא דרבי אוקמה איורה הכי ועוד נראה דאי משום מנו בעל הבית נאמן אמאי נקט שחולקין בקלילה ושכח לומר שחולקין בפרישה זה אומר נתייב וזה אומר לא נתה דכתב ב"ב כל הגשבעין (שבושות דף מד:) ועוד יש לתקן דלפילו איירי בשבטות שלא בעדים אין נאמן בזמנו כיון שהוא מודה במקל' שלא היה יכול להציו ולכפור ולומר לא שכרתיך מעולם כדיון כל מודה מקל' דלון נאמן בזמנו דאי בעי כפר הכל ועוד אומר ר"י דודאי כי איכא עדים רגילות שידעוים וזכרין הקלילה כדלמרינן בחוקת הבתים וברייתא כולה דליכא עדים איירי ורישא דקתני נשבע ונטול

מ"ו ע"א ו' ע"ב
מ"ו ע"א ו' ע"ב
מ"ו ע"א ו' ע"ב

[שבושות מד:]

בס"י הכהה